

Wandeltochten 10, 17 en 27 km “Tussen Wal en Schip”

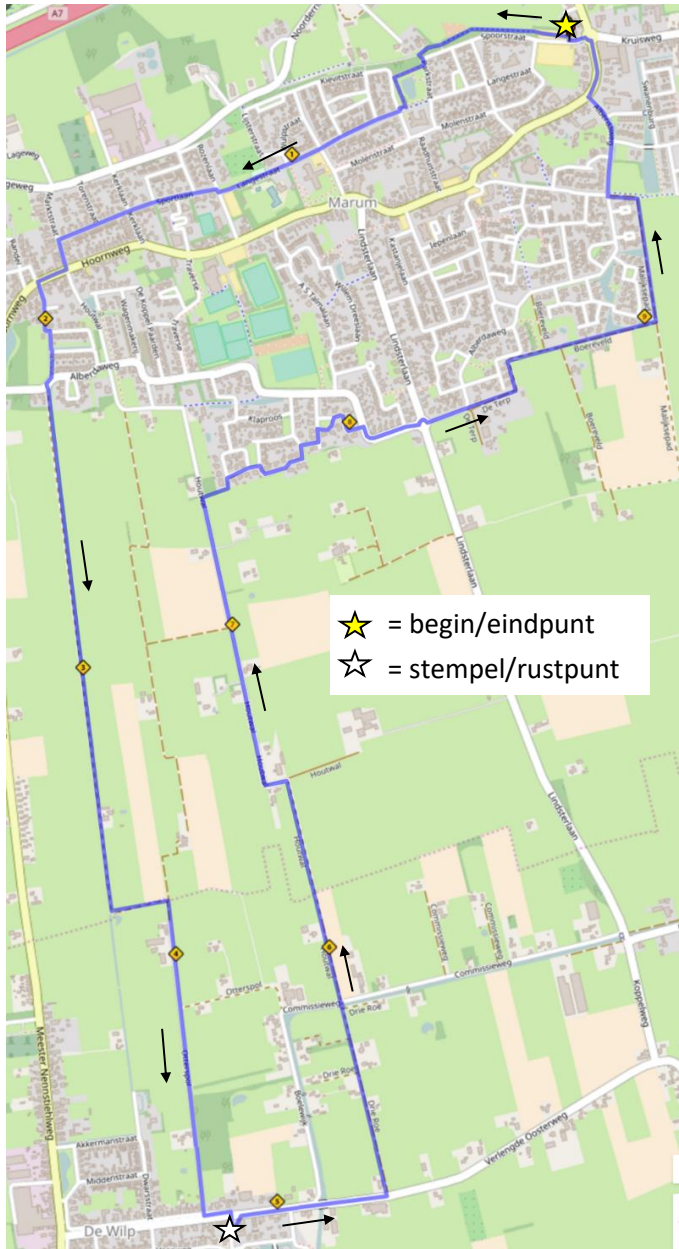
Drie wandeltochten in de omgeving van Marum

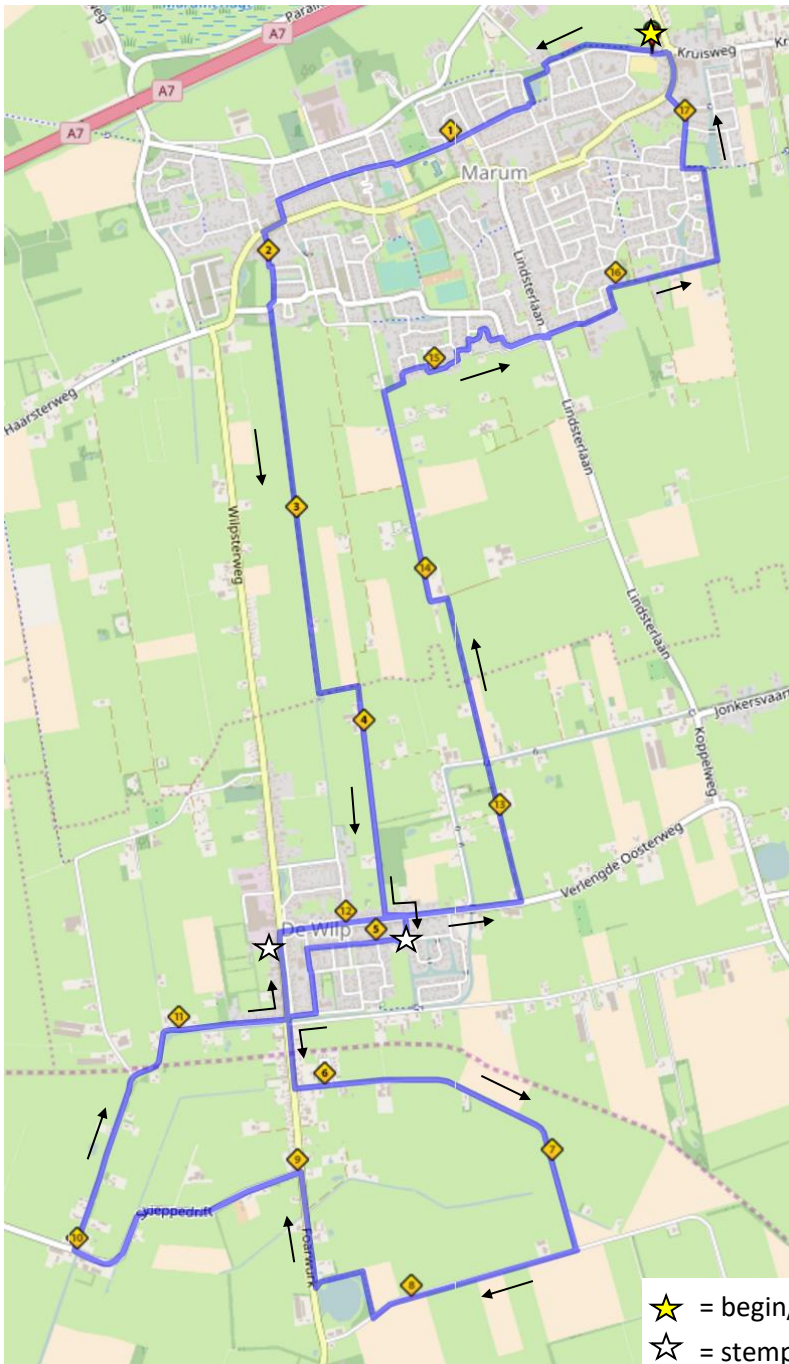
Uitgezet en georganiseerd door de
Stichting Oranjecomité en Bevrijdingsfeesten Marum

Overzichtskartjes

10 km

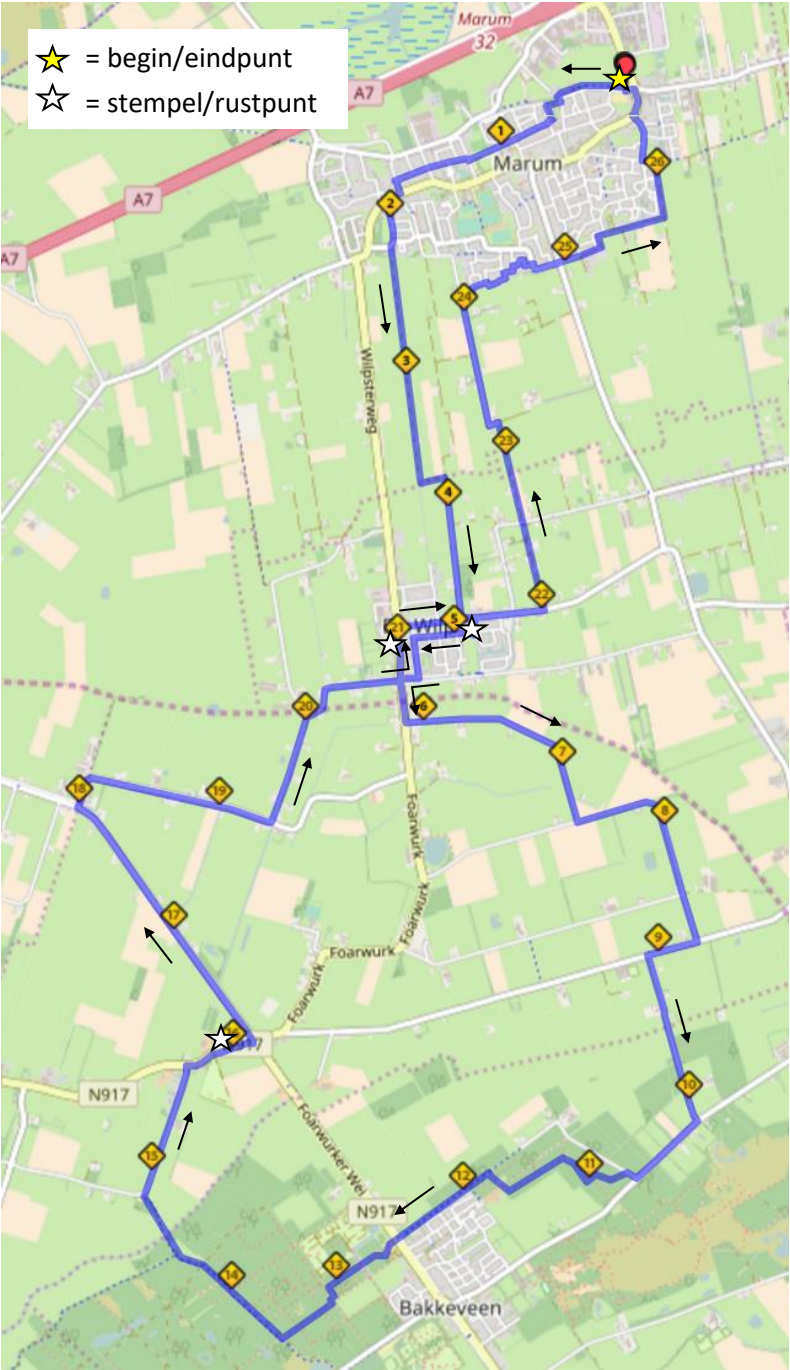

17 km

- ★ = begin/eindpunt
- ☆ = stempel/rustpunt

27 km

*Wees voorzichtig bij het oversteken van wegen,
houd u aan de verkeersregels. U loopt op eigen risico.*

Route 10 km (oranje pijlen met rode band volgen)

- 1 Vanaf de start bij Horecacentrum Heerlijkheid R-af over de parkeerplaats. Aan het eind van de parkeerplaats het startstempel halen.
- 2 Fietspad (Kerkpad) volgen tot huisnummer 3; L-af en R-af langs vijver en voetpad naar links blijven volgen.
- 3 Einde voetpad R-af slaan en op kruispunt rechtdoor (Langestraat en deze blijven volgen tot het eind), hier R-af en direct L-af, Sportlaan wordt Westerhoflaan.
- 4 Einde weg L-af (Marktstraat) en op kruispunt R-af (Hoornweg).
- 5 1^e weg L-af (Esalaan) en in bocht R-af (Faberstocht) voetpad volgen langs fietscross- en ijsbaan)
- 6 Einde voetpad R-af en 1^e zandpad L-af. **Let op bij het oversteken!!**
- 7 Het pad blijven volgen met bocht naar links en naar rechts.
- 8 Pad gaat over in verharde weg en weg (wordt Otterspol) blijven volgen.
- 9 L-af (over parallelweg) en bij school de weg oversteken naar rust- en stempelpost bij gebouw De Mienskip.

Hierna splitsing van 10 en 17 en 27 km route.

- 10 Na stempelpost over parkeerplaats langs kerk naar Oosterweg en hier R-af. *Vanaf de kerk volgen alle lopers dezelfde route.*
- 11 Over brug en hierna 1^e pad L-af (Drie Roe).
- 12 De volgende brug en weg oversteken en R-door (Houtwal).
- 13 Einde pad L-af (blijft Houtwal, maar nu verharde weg).
- 14 Na bord van Marum en voor bosje R-af langs hek en over pad in weiland; dit blijven volgen tot verharde weg, hier R-af (Valeriaan).
- 15 Einde weg R-af (Morgenster) en daarna R-af (Dotterbloem volgen).
- 16 1^e weg R-af en einde weg R-af (Fluitekruid) en einde weg R-af Alberdaweg.
- 17 Bij rotonde R-door en in bocht bij tuincentrum R-door (De Terp) en pad langs hek volgen.
- 18 Pad met bocht naar links en rechts volgen en einde pad L-af (Malijksepap).
- 19 Einde pad L-af en einde pad R-af (Alberdaweg). **Let op bij het oversteken!!**
- 20 Einde weg R-af (Wendsteinweg) en bij rotonde naar de finish bij Horecacentrum Heerlijkheid.

Route 17 km (oranje pijlen met witte band volgen)

- 1 Vanaf de start bij Horecacentrum Heerlijkheid R-af over de parkeerplaats. Aan het eind van de parkeerplaats het startstempel halen.
- 2 Fietspad (Kerkpad) volgen tot huisnummer 3; L-af en R-af langs vijver en voetpad naar links blijven volgen.
- 3 Einde voetpad R-af slaan en op kruispunt rechtdoor (Langestraat en deze blijven volgen tot het eind), hier R-af en direct L-af, Sportlaan wordt Westerhoflaan.
- 4 Einde weg L-af (Marktstraat) en op kruispunt R-af (Hoornweg).
- 5 1^e weg L-af (Esalaan) en in bocht R-af (Faberstocht) voetpad volgen (langs fietscross- en ijsbaan)
- 6 Einde voetpad R-af en 1^e zandpad L-af. **Let op bij het oversteken!!**
- 7 Het pad blijven volgen met bocht naar links en naar rechts.
- 8 Pad gaat over in verharde weg en weg (wordt Otterspol) blijven volgen.
- 9 L-af (over parallelweg) en bij school de weg oversteken naar rust- en stempelpost bij gebouw De Mienskip.

Hierna splitsing van 10 en 17 en 27 km route.

- 10 17 en 27 km gaan L-af (Kerkstraat).
- 11 Einde weg R-af (Veenweg) en weer einde weg L-af (Schoolstraat).
- 12 Weer einde weg R-af (Zuidsingel) en in bocht R-door en over voetpad gaan, L-af langs de brug (van Akenweg).
- 13 2^e weg L-af (Taeijewyk) en *einde weg splitsing van 17 en 27 km routes.*
- 14 17 km route gaat R-af (27 km route gaat L-af) (Waskmerwei).
- 15 Aan het eind van het weiland, bij bord van Staatsbosbeheer R-af over slagboom en R-aanhouden over het pad.
- 16 Pad langs meertje volgen en weer over slagboom en op asfaltpad R-af.
- 17 Bij fietsknooppunt 79 L-af (Skieppedrift). **Let op bij het oversteken!!**
- 18 Op T-splitsing R-af (Langpaed). *Vanaf hier gaat de route verder met de 27 km lopers.*
- 19 Op T splitsing R-af; Langpaed gaat over in Oudemolenweg en deze blijven volgen langs het water.
- 20 Bij brug L-af (Plantsoen) en naar rust- en stempelpost bij Eetcafé De Wilp.
- 21 Hierna L-af en R-af (Oosterweg); *vanaf de kerk volgen alle lopers dezelfde route.*
- 22 Over brug en hierna 1e pad L-af (Drie Roe).

- 23 De volgende brug en weg oversteken en R-door (Houtwal).
- 24 Einde pad L-af (blijft Houtwal, maar nu verharde weg).
- 25 Na bord van Marum en voor bosje R-af langs hek en over pad in weiland; dit blijven volgen tot verharde weg, hier R-af (Valeriaan).
- 26 Einde weg R-af (Morgenster) en daarna R-af (Dotterbloem volgen).
- 27 1^e weg R-af en einde weg R-af (Fluitekruid) en einde weg R-af Alberdaweg.
- 28 Bij rotonde R-door en in bocht bij tuincentrum R-door (De Terp) en pad langs hek volgen.
- 29 Pad met bocht naar links en rechts volgen en einde pad L-af (Malijksepap).
- 30 Einde pad L-af en einde pad R-af (Alberdaweg). **Let op bij het oversteken!!**
- 31 Einde weg R-af (Wendtsteinweg) en bij rotonde naar de finish bij Horecacentrum Heerlijkheid.

Route 27 km (oranje pijlen met blauwe band volgen)

- 1 Vanaf de start bij Horecacentrum Heerlijkheid R-af over de parkeerplaats. Aan het eind van de parkeerplaats het startstempel halen.
- 2 Fietspad (Kerkpad) volgen tot huisnummer 3; L-af en R-af langs vijver en voetpad naar links blijven volgen.
- 3 Einde voetpad R-af slaan en op kruispunt rechtdoor (Langestraat) en deze blijven volgen tot het eind, hier R-af en direct L-af, Sportlaan wordt Westerhoflaan.
- 4 Einde weg L-af (Marktstraat) en op kruispunt R-af (Hoornweg).
- 5 1^e weg L-af (Esalaan) en in bocht R-af (Faberstocht) voetpad volgen (langs fietscross- en ijsbaan)
- 6 Einde voetpad R-af en 1^e zandpad L-af. **Let op bij het oversteken!!**
- 7 Het pad blijven volgen met bocht naar links en naar rechts.
- 8 Pad gaat over in verharde weg en weg (wordt Otterspol) blijven volgen.
- 9 L-af (over parallelweg) en bij school de weg oversteken naar rust- en stempelpost bij gebouw De Mienskip.

Hierna splitsing van 10 en 17 en 27 km route.

- 10 17 en 27 km gaan L-af (Kerkstraat).
- 11 Einde weg R-af (Veenweg) en weer einde weg L-af (Schoolstraat).
- 12 Weer einde weg R-af (Zuidsingel) en in bocht R-door en over voetpad gaan, L-af over de brug (van Akenweg).
- 13 2^e weg L-af (Taeijewyk) en *einde weg splitsing van 17 en 27 km routes.*
- 14 27 km route gaat L-af (17 km route gaat R-af) (Waskmerwei).
- 15 Einde weg R-af (Bremerwei). **Let op bij het oversteken!!**
- 16 1^e weg L-af (Dwarswyk). **Let op**
- 17 Einde weg R-af Mjumsterwei . **Let op bij het oversteken!!**
- 18 1^e weg R-af (Slotleane) en 1^e paadje L-af (bij plank en 3 paaltjes).
- 19 Pad blijven volgen en einde pad L-af.
- 20 Einde pad R-af en pad blijven volgen.
- 21 Richting witte driehoek op paaltje volgen.
- 22 Op kruispunt van zandpaden R-door.
- 23 2 x richting witte driehoek op paaltje volgen.
- 24 Einde pad L-af en asfaltpad (Slotleane) volgen tot aan brug en oversteken.
- 25 De Foarwurkerwei oversteken. **Let op!!**

- 26 Naar rust- en stempelpost bij De Slotplaats; daarna R-af pad volgen naar Duurzaam Energie Slotplaats en na dit gebouw R-af richting Burmaniazuil.
- 27 Volg de groene pijlen.
- 28 Over bruggetje R-door, einde pad R-af en einde pad L-af.
- 29 Einde pad (bij bijna kruispunt) R-af en op 2 x op kruispunt R-door richting wandelnetwerk 78
- 30 Op kruispunt R-af richting picknickplek en wandelnetwerk 47. Het zandpad blijven volgen.
- 31 Bij picknickplek R-door richting wandelnetwerk 44.
- 32 Bij slagboom R-door en asfaltpad blijven volgen.
- 33 Bij verharde weg R-af, richting wandelnetwerk 28 (Boskwei) en einde weg weer R-af (Binnenwei) en naar rust- en stempelpost bij café 't Foarwurk.
- 34 Hierna L-af tot aan kruispunt lopen en hier oversteken. Voor brug L-af over pad langs het water gaan, richting Frieschepalen.
- 35 Bij Kromhoek R-af over brug (de eerste brug, die niet naar een woonhuis gaat) en R-door (Langpaed), richting wandelnetwerk 83.
- 36 In bocht naar rechts richting wandelnetwerk 22.
- 37 *Bij weg van rechts samenvoeging met de 17 km route; Langpaed blijven volgen met bocht naar links.*
- 38 Op T splitsing R-af; Langpaed gaat over in Oudemolenweg en deze blijven volgen langs het water.
- 39 Bij brug L-af (Plantsoen) en naar rust- en stempelpost bij Eetcafé De Wilp.
- 40 Hierna L-af en R-af (Oosterweg); *vanaf de kerk volgen alle lopers dezelfde route.*
- 41 Over brug en hierna 1e pad L-af (Drie Roe).
- 42 De volgende brug en weg oversteken en R-door (Houtwal).
- 43 Einde pad L-af (blijft Houtwal, maar nu verharde weg).
- 44 Na bord van Marum en voor bosje R-af langs hek en over pad in weiland; dit blijven volgen tot verharde weg, hier R-af (Valeriaan).
- 45 Einde weg R-af (Morgenster) en daarna R-af (Dotterbloem volgen).
- 46 1^e weg R-af en einde weg R-af (Fluitekruid) en einde weg R-af Alberdaweg.
- 47 Bij rotonde R-door en in bocht bij tuincentrum R-door (De Terp) en pad langs hek volgen.
- 48 Pad met bocht naar links en rechts volgen en einde pad L-af (Malijksepap).
- 49 Einde pad L-af en einde pad R-af (Alberdaweg). **Let op bij het oversteken!!**
- 50 Einde weg R-af (Wendsteinweg) en bij rotonde naar de finish bij Horecacentrum Heerlijkheid.

Ten geleide

Vandaag wandelt u door een gebied dat 250 jaar geleden nog ruig en zo goed als onbewoond was. Een gebied dat pas in de 18^e eeuw tot ontwikkeling is gekomen toen de veenaftgravingen begonnen en het landschap werd ontgonnen. Voor de afvoer van het afgegraven veen was de aanleg van kanalen (de zgn. vaarten en wijken) noodzakelijk. Zodoende is met het graven van de Jonkersvaart hier de eerste vaarverbinding tussen Friesland en Groningen tot stand gekomen waardoor ook een verdere ontsluiting van het gebied kon plaats vinden. Het thema van onze jaarlijkse wandeltocht 'tussen Wal en Schip' geldt zeker voor die harde en moeizame periode van de eerste veenaftgravingen in het gebied waar u vandaag doorheen wandelt: een geschiedenis van onvoorstelbare armoede en van onmenselijk lijden.

Bakkeveen

De geschiedenis van Bakkeveen begint ruim 150 eeuwen geleden toen de rest van Nederland nog zo goed als onbewoond was maar in deze omgeving al rendierjagers leefden die zich op primitieve wijze in leven hielden in het ruige en open landschap. Grote heidevelden en ontoegankelijk veengebieden bepaalden het beeld en kleine dorpen lagen verspreid langs het riviertje het Koningsdiep of Alddijp dat ten noordoosten van Bakkeveen ontspringt. De aanleg van de bossen begon in de 18e eeuw en vond vooral in de 19e eeuw plaats. In de 18e eeuw begonnen ook de veencompagnieën het hoogveen in het gebied op grote schaal af te graven. Voor de afvoer van het turf uit deze

Sluis bij Bakkeveen

hoge venen werden vaarten en kanalen gegraven waardoor het landschap radicaal veranderde. Om de venen te kunnen exploiteren werd de Grote Veenvaart of Bakkeveenster Vaart in 1659/ 1660 doorgetrokken langs Ureterp aan de Vaart tot aan Frieschepalen. In 1669 speelde een al lang lopende grenskwestie tussen Friesland en Groningen bij Frieschepalen weer op. Daarom werd, vanwege dit grensconflict, een bocht in de vaart gelegd in zuidoostelijke richting naar Bakkeveen. In de tweede helft van de zeventiende eeuw werden de eerste huizen gebouwd langs de vaart. In 1827 was aan beide kanten van de brug sprake van bebouwing en kreeg het dorp haar huidige vorm. De brug in het centrum is vervangen door een sluis die is aangelegd naar een ontwerp uit 1894 van de provinciale hoofdingenieur. Het beeld van de roepende sluiswachter is gemaakt door Gosse Dam en geplaatst in 1993.

De Slotplaats

Het oorspronkelijke landgoed De Slotplaats is in 1668 aangelegd. De familie Aylva bouwde aan de rand van het gebied een slot, genaamd het “Huis te Bakkeveen” of “Het Blauwhuis. Het Blauwhuis werd in 1838 afgebroken. In 1922 liet het echtpaar Van der Goes-Van Harinxma thoe Slooten de slotboerderij verbouwen tot een landhuis. Van het oude voorhuis bleef onder meer de gevelsteen bewaard. De afgelopen jaren is er door Natuurmonumenten veel werk verzet om de Slotplaats in oude luister te herstellen. Het theehuis is gerenoveerd, de tuinen zijn opgeknapt en er zijn nieuwe vlonderpaden aangelegd. De grondwaterstand is verhoogd om kwetsbare vegetatie te bevorderen en achterstallig onderhoud van het bos met prachtige, soms meer dan 200 jaar oude beuken is grondig aangepakt.

De Slotplaats

De Wilp

In het laatste gedeelte van de achttiende eeuw ontstond aan de Wilpster hoofdvaart (nu de Oudemolenweg) en de Oude Wijk de eerste bebouwing die naar de herberg “De Wulp” werd genoemd. De eerste bewoners werkten vooral in de vervening. De huizen waren uiterst primitief en er waren geen straten; alleen vaarten en modderige of in de zomer juist stoffige zandpaden. In 1835 werd de eerste school geopend en in 1868 werd voor het eerst een predikant beroepen bij de in dat jaar gebouwde Hervormde Kerk. Zo is langzaam het dorp De Wilp ontstaan, precies op de grens van Friesland en Groningen.

Jonkersvaart

De Jonkersvaart is heeft zijn naam te danken aan Ferdinand Folef von Innhausen und Kniphausen (1804-1884), bijgenaamd de ('dolle') jonker van Nienoord, die dit kanaal eind 18e, begin 19e eeuw heeft laten aanleggen. Het

graven van dergelijke vaarten, met dwars daarop de talrijke wijken, had een tweeledig doel. Allereerst moest het veen, als men het wilde afgraven, toegankelijk zijn en moest er ontwatering plaatsvinden. Daarvoor was een uitgebreid wijkstelsel nodig. Het tweede doel was het afvoeren van de turf dat eigenlijk alleen per schip kon plaats vinden. Daarom is in die periode een dicht stelsel met kleine vaarwegen tot stand gekomen. Inmiddels zijn veel wijken weer verdwenen maar de Pierswijk is goed bewaard gebleven. Deze loopt vlak achter de timmerfabriek aan de Kruisweg naar de Jonkersvaart. De Pierswijk is gegraven tussen 1836 en 1852. Aanvankelijk was de wijk bestemd voor de afvoer van turf maar werd daarna gebruikt voor de aanvoer van melk met pramen naar de zuivelfabriek die op de plaats stond waar later de timmerfabriek is gekomen. Ook voor deze fabriek werden de materialen via de Pierswijk aangevoerd. De Pierswijk is in gebruik geweest tot halverwege de vorige eeuw, toen de opkomst van de vrachtauto de kleine binnenscheepvaart overbodig maakte.

Jonkersvaart

De informatie in dit wandelboekje is samengesteld uit informatie die op internet beschikbaar is:

- www.opsterland.nl
- www.wikipedia.org/wiki/Drachtster_Compagnonsvaart
- www.frieskaartenkabinet.nl/nl/fries-kaartenkabinet/07174
- www.slotplaats.nl
- www.natuurmonumenten.nl

Geraadpleegde literatuur:

- 'Vlijtige armoede en tonnen gouds' door J. en H.J. Boerema. Uitgegeven door de Rabobank "Marum-De Wilp", 1989.
- 'Rond Terpen en Brinken', uit de historie van Westerkwartier en Noordenveld, samengesteld door W.T. Fler en bewerkt door L. Kooistra. Drukkerij-uitgeverij Bronsema, Leek, 1981.
ISBN 90 9000228 6

Deze wandeltocht is een initiatief van de Stichting Oranjecomité en Bevrijdingsfeesten Marum en is mogelijk gemaakt door:

Gemeente Marum

"Heerlijkheid"

Horeca centrum "Heerlijkheid" Marum

Jan Willem Blanke Keurslager Marum

Wandeltochten:	G. Kooiker
Achtergrondinformatie:	J.W. Hesselink
Foto's:	J.W. Hesselink
	Berend Pol Fotografie (www.bpol.nl)
Vormgeving:	M. van Zutphen

Download de routes als GPX-bestand
via onze website of via deze QR-code!

© copyright 2017 Oranjecomité Marum

marumeroranjeweek

info@oranjecomitemarum.nl

ocmarum

www.oranjecomitemarum.nl